

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, в.о. ректора Вищого навчального закладу Міжнародний технологічний університет "Миколаївська політехніка"

УДК 332.146.2:[65.012.122:338.43]

КОЕФІЦІЄНТ ЕФЕКТИВНОСТІ (РЕНТАБЕЛЬНОСТІ) СТВОРЮВАНОЇ ПІДСИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ В СИСТЕМАХ СТРАТЕГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

THE COEFFICIENT OF ECONOMIC EFFICIENCY (PROFITABILITY) GENERATED SUBSYSTEM MONITORING SYSTEM OF STRATEGIC CONTROL OF THE REGIONAL STRUCTURE AND TERRITORIAL ORGANIZATION OF THE AGRO-FOOD SECTOR

У статті обґрунтовано, єдино правильним шляхом при створенні і функціонуванні підсистеми моніторингу територіально-виробничих систем уявляється пошук критерію економічної ефективності (якості) на базі загального методологічного підходу до проблеми рентабельності.

В статтє обосновано, единственно правильным путём при создании и функционировании подсистемы мониторинга территориально-производственных систем представляется поиск критерия экономической эффективности (качества) на базе общего методологического подхода к проблеме рентабельности.

In the article the only correct way in the creation and operation of the subsystem of monitoring of territorial and production systems is the search criteria of economic efficiency (quality) on the basis of a common methodological approach to the issue of profitability is justified.

Ключові слова: агропродовольча сфера, коефіцієнт ефективності, моніторинг, підсистема, регіональна структура, рентабельність, система стратегічного регулювання, створення, територіальна організація

Ключевые слова: агропродовольственная сфера, коэффициент эффективности, мониторинг, подсистема, региональная структура, рентабельность, система стратегического регулирования, создание, территориальная организация

Key words: agro-food sector, efficiency factor, monitoring, subsystem, regional structure, profitability, system of strategic control, creature, territorial organization

ВСТУП

Вироблення виробничо-господарської політики на сучасному етапі трансформації та поглиблення постіндустріальних відносин в економіці потребує отримання для цілей системи стратегічного регулювання необхідної інформації при мінімальних витратах на її перетворення. Тому, обов'язковим логічним елементом методу при підході до процесу створення підсистеми моніторингу повинне бути визначення критерію її ефективності (якості), за величиною якого можна буде робити судження про переваги того або іншого варіанту вирішення підсистеми і інше. Якщо генеральна ціль підсистеми виражається її цільовою функцією, тоді критерій ефективності являє собою чисельний вираз цільової функції. Вибір критерію ефективності підсистеми – показника, який дозволяє робити судження про ступінь та повноту реалізації цілі, виступає однією із найбільш складних проблем. При формуванні критерію ефективності як для усього промислового виробництва в цілому, так і для різних систем регулювання та їх частин виникають значні труднощі методологічного характеру. Саме цим можна

пояснити той беззаперечний факт, що дослідники [1-11] і інші та проектувальники систем регулювання до цих пір не мають загально визнаного критерію ефективності. Таке положення примушує розробників систем регулювання в кожному конкретному випадку висувати свої критерії ефективності, не завжди задовільні за змістом, що, в кінцевому рахунку, нерідко негативно позначається на якості створюваних функціонально розвинутих систем регулювання спеціального призначення.

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні, в основу розрахунку критерію ефективності (якості) моніторингу створюваних територіально-виробничих систем повинен бути покладений загальний методологічний підхід до проблеми рентабельності, ін.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою даної статті виступає діалектичний метод і основні положення теорії функції моніторингу, системи регулювання. У процесі дослідження використовувалися такі методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення

та формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних методик моніторингу, системи регулювання); *економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, порівняльний* (при діагностиці стану функції моніторингу територіально-виробничих систем); *групування* (з метою характеристики інтегрального критерію ефективності); *метод економіко-математичного моделювання* (при розрахунку критерію ефективності моніторингу створюваних територіально-виробничих систем).

РЕЗУЛЬТАТИ

В сучасних умовах на практиці і в провідних літературних джерелах із економічних питань запропоновано цілий ряд показників в якості загальних та поодиноких показників і критеріїв ефективності (якості) функціонально розвинутих систем регулювання спеціального призначення. Розглянемо деякі із них, які оцінюють якість інформаційних систем регулювання: 1) критерій мінімальних витрат на отримання інформації і втрат у сфері регулювання від її не досить високої якості; 2) критерій максимальної цінності отримуваних інформаційних даних при завданих витратах ресурсів; 3) критерій мінімальних витрат ресурсів при завданій програмі випуску інформаційної системи, тобто при завданій номенклатурі вихідних показників та характеристиках, періодичності, терміновості, вірогідної достовірності, інше.

Дослідження наведених показників показує, що перші два критерії в теоретичному відношенні мають певну перевагу перед третім, тому що вони розглядають інформаційну систему як частину усєї системи регулювання. Тим не менш, внаслідок ряду причин їх використання в реально існуючих на регіональних структурах і територіальних організаціях агропродовольчої сфери умовах практично виступає неможливим. Справа у тому, що якщо витрати на створення та розвиток систем регулювання можуть бути при існуючій організації обліку відображені точно, тоді втрати від неповноти і неякості інформації із-за відсутності методів їх оцінки врахувати неможливо. Неможливо також виміряти цінність отримуваної інформації і ін.

З точки зору практичного використання більш кращим потрібно визнати третій критерій, який ставить в центр проблеми процес отримання інформації, а також величину витрачуваних на це ресурсів. Не дивлячись на те, що критерій мінімальних витрат значно спрощує проблему оцінки якості створюваних систем регулювання, потрібно відзначити і його недолік – він не відображує реальної ефективності системи регулювання в цілому та інше.

До того ж, усі три розглянутих вище критерії економічної ефективності (якості) далеко не завжди прийнятні за своїм змістом для порівняльної оцінки створюваних паралельно і функціонуючих систем регулювання та таке інше.

У цьому зв'язку єдино правильним шляхом уявляється пошук критерію ефективності на базі загального методологічного підходу до проблеми

рентабельності. Багатолітня практика створення функціонально розвинутих систем регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери свідчить, що існують два поняття, які групують усю різноманітність економічного ефекту: по-перше, економічний ефект, який отримується в системі регулювання, E_1 (іноді він називається прямим ефектом); по-друге, економічний ефект, який отримується в керованій системі, E_2 (іноді він називається непрямим ефектом). Перша група економічного ефекту обумовлена, головним чином, правильністю обрання технічних засобів обробки інформації і ступенем використання можливостей техніки, яка знаходить застосування; друга – в основному, характером робіт, які покладаються на технічні засоби або виконуваних за їх допомогою. Цей вид економічного ефекту характеризує систему регулювання та виникає в тих випадках, коли зміна процесу вирішення задачі (або обробки інформації) призводить до інтенсифікації діяльності керованої системи. До нього належить зменшення витрат або отримання додаткових вигід якісного і кількісного характеру при виконанні тих робіт, де використовуються результати вирішення задач, отримані за допомогою обчислювальної техніки.

Саме економічний ефект вказаних вище двох видів і повинен бути покладений в основу розрахунку критерію ефективності створюваних систем регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери взагалі і функції моніторингу, зокрема, формула (1):

$$K_{E\Phi} = \frac{E_1 + E_2}{B}, \quad (1)$$

де $K_{E\Phi}$ - коефіцієнт ефективності (рентабельності) створюваної підсистеми; B - разом витрат на створення і функціонування економічного моніторингу.

ВИСНОВКИ

При використанні даного критерію якості виникають труднощі тільки із визначенням величини, яка у зв'язку із відсутністю обґрунтованої методології її розрахунку визначається приблизно, що накладає відбиток на кінцеві результати тощо. Тим не менш, таке положення не може слугувати підґрунтям для сумнівів у потребі практичного використання вказаного критерію якості. Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямку особливою актуальністю відзначається питання пов'язане із формуванням багатокритеріального підходу в процесі обрання критеріїв ефективності при проектуванні та впровадженні функції моніторингу в системах регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери.

Список використаних джерел

1. Бенедьк, И.В. Повышение эффективности управления транспортными системами на основе логистических процессов: диссертация ... кандидата

экономических наук: 08.00.05 / Бенедык Ирина Владимировна; [Место защиты: С.-Петерб. гос. инженер.-эконом. ун-т]. - Новороссийск, 2007. - 170с.

2. Владимирова, С. В. Современные тенденции в формировании системы регулирования малого предпринимательства: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05, 08.00.01 / Владимирова Светлана Викторовна; [Место защиты: Тамб. гос. ун-т им. Г. Р. Державина]. - Тамбов, 2008. - 175 с.

3. Гукетлев, Ю.Х. Формирование систем регулирования региональных транспортных комплексов: автореферат диссертации ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Гукетлев Юсуф Хаджибирамович; [Место защиты: Моск. гос. автомобильно-дорожный ин-т (технический университет)]. - Москва, 2009. - 45с.

4. Иода, Е.В. Управление рисками региональной инновационной системы: диссертация ... д. э. н.: 08.00.05 / Иода Елена Васильевна; [Место защиты: Тамб. гос. универ-т им. Г. Р. Державина]. - Тамбов, 2007. - 423 с.: ил.

5. Котляров, М.А. Методологические принципы и приоритеты развития системы регулирования банковской деятельности: диссертация ... доктора экономических наук: 08.00.10 / Котляров Максим Александрович; [Место защиты: Акад. нар. хоз-ва при Правительстве РФ]. - Москва, 2008. - 294с.: ил.

6. Краюшкина, М.В. Анализ и оценка эффективности предпринимательства в системе внешне-экономической деятельности региона: диссертация ... к. э. н.: 08.00.05 / Краюшкина Марина Викторовна; [Место защиты: Ставроп. гос. аграрный ун-т]. -

Ставрополь, 2009. - 175 с.: ил.

7. Мелентьева, Н.И. Межсубъектные коммуникации и эффективность взаимодействия в системах маркетинга: диссертация ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Мелентьева Надежда Ивановна; [Место защиты: С.-Петерб. ун-т эконом. и финан.]. - Санкт-Петербург, 2007. - 310 с.

8. Морковкин, А.В. Институциональное и информационное обеспечение системы регулирования государственных расходов: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Морковкин Андрей Владимирович; [Место защиты: Сев.-Кавказ. академия гос. службы]. - Ростов-на-Дону, 2007. - 202 с.

9. Петрова, Е.А. Информационное развитие региональных хозяйственных систем: дис. ... д.э.н.:08.00.05 / Петрова Елена Александровна; [Место защиты: Волгоградский гос. универ-т]. - Волгоград, 2009. - 398 с.: ил.

10. Попов, В.Г. Регулирование рекламной деятельности в системе регулирования конкурентных отношений: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.01, 08.00.05 / Попов Виталий Геннадьевич; [Место защиты: Воронежский. гос. университет]. - Воронеж, 2009. - 202с.: ил.

11. Юкин, Ю.А. Формирование и развитие региональных систем регулирования венчурно-инновационной деятельностью: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Юкин Юрий Алексеевич; [Место защиты: С.-Петерб. акад. упр. и экономики]. - Санкт-Петербург, 2008. - 188 с.